

ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣ — ಕಲ್ಪನೆಯ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ

ವೆಂಕಟೇಶ ಸಾಂಗಲಿ

ಯಾವುದೊಂದು ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಸ್ವಂತಬಲದಿಂದ ಅದರ ನಿವಾರಣೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹೋರಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸಹಜ ಧರ್ಮ ಇದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಇಂಥ ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ನಾಡಿನ ಉಳಿವು-ಏಳಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಗತಿ, ಈ ಬಗೆಯ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ.

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇಂಥ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಘಾತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು, ಮುಂಬಯಿ, ಮದ್ರಾಸು ಹಲವಾರು ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮುಂತಾದ ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕನ್ನಡಿಗರ ಅವಸ್ಥೆ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತರ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲು. ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಕಮಿಷನರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮಹಾಪೋಷಕರು. ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಮರ್ಥ ದಿವಾನರು, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರಗತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಜನತೆಯ ಆಶೋತ್ತರಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕರು ಒಡೆಯರೇ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕಾವು ತಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಜನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಜೆಗಳು. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಕೆಲವರು ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಮಿಥ್ಯಾನಾಮದಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಹಾಗೂ ನಿಜಾಮ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪ್ರಜೆಗಳು. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿಯೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿಯೂ ದಾಸ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಅವರು. ಇನ್ನುಳಿದುದು ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮುಂಬಯಿ, ಪುಣೆನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಇವರು ಬೇಗ ಎಚ್ಚತ್ತು, ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಭಾಷಾ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ನವನಮಾಜದ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪುನರುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿದರು.

ಈ ಜಾಗೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಮರಾಠೀ ಶಾಲೆಗಳ ಬದಲು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳು ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪಠ್ಯ-ಪುಸ್ತಕಗಳ, ಅಚ್ಚುಕೊಟಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಉತ್ಸಾಹ—ಹೀಗೆ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮುಂದುವರಿದವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸಜೀವನದ ಲಕ್ಷಣ ಮೂಡಿದವು.

ಕೇವಲ ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಂಘಟಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು 1890ರಲ್ಲಿ. ಅಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸಮಾಜ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮರಾಠೀ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು. ಆದುದರಿಂದ ಮರಾಠಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯ ಭಾಷೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನತೆಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು—ಇವು ಅಂದಿನ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು. ರಚನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅಂದಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಹಂಬಲವಾಗಿತ್ತು. ದಿನಾಂಕ 20-7-1890ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘ'ವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಪದದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯ ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದು ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೇವಲ ಭಾಷಾಸೂಚಕವಾಗಿರದೆ ಜನತೆಯ ಬದುಕಿನ ಹೆದ್ದಾರಿ ಎಂದು ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದರು. 'ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವುದು ಈ ಸಂಘದ ಮೊದಲ ಉದ್ದೇಶ. ಕನ್ನಡದ ಅಂದಿನ ಅವಮಾನಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನ ಬೇಕೇ ? ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ, ಲೇಖಕರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟನೆ-ಇವು ಸಂಘವು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಣ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದರೂ ಅವರು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡ ಕನಸು, ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಧೈಯ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪರಂಪರೆಗೆ ತಕ್ಕವು. ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಪತನದೊಂದಿಗೆ ಕಡಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಮೈಸೂರಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಚಿಗುರಿಸಿದವರು ಈ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು. ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರ ಉದಾರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ಕೊರಿದರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಡೈರೆಕ್ಟರರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪರ್ಕವು 1900ರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಬಲಗೊಂಡು, ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಂದು ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಘದ 'ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಣ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು ಹೊಸ ಲೇಖಕರ ಸಾಧನರಂಗ ವಾಗಿ ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತ್ತು. ಬಿ. ರಾಮರಾವ್, ಎಚ್. ಚಿದಂ ಬರಯ್ಯ, ವಿ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿ, ಶಿವಶಂಕರಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕೆ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್, ಕುಂಡಲಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯ, ಸಿ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ, ಪಾನ್ಯಂ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎ. ಎನ್. ನರಹರಯ್ಯ—ಮೊದಲಾದ ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಮದರಾಸು ಭಾಗದ ಲೇಖಕರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಚಿತ ರಾದುದು 'ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಣ'ದ ಮೂಲಕವೇ.

ಮಂಗಳೂರಿನ 'ಸುವಾಸಿನಿ' ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನೆನೆಯಬೇಕು. ಬಿ. ವಿಠಲರಾಯರು ಪ್ರಕಾಶಕರು. ಬೆನಗಲ್ಲು ರಾಮರಾಯರು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರು. ರಾಮರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಧುರೀಣರು. ಅವರ ತಂದೆ ಬೆನಗಲ್ಲ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನವರು ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂಪಟವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಏಕೀಕರಣದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು. ರಾಮರಾಯರು ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಘದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಮದ್ರಾಸು, ಮೈಸೂರು, ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಾಧಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ, ದೋರಣೆ 'ಸುವಾಸಿನಿ'ಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. 'ಮಂಗಳೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡವೆಂಬ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿಮಾನವನ್ನುಳಿದು, 'ಇದು ಮಂಗಳೂರಿನ ಪತ್ರಿಕೆ' ಎಂದು ಭೇದವೇನಿದೆ, 'ನಾವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ನಾಡಿನವರು' ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧಿಸಿದರು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೋಪಾಯ ಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಂಘವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಭೇದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಆತಂಕಗಳು; ಒಂದು ಭಾಗದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದವರು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಓದುಗರ ಅಭಾವದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನವೃತ್ತಿ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇತರ ದೇಶ-ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡದ ಹೆಜ್ಜೆ ತೀರ ನಿಧಾನ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ 1907 ರ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಘದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಸಮ್ಮೇಲನವೊಂದನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಈ ಸಮ್ಮೇಲನಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು.

(1) ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಭಾಷೆಗೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ತರುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕ.

(2) ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆ, ಶಬ್ದರೂಪ ವಾಕ್ಯರಚನೆ-ಇವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಕರಣ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಭಾಷಾ ಏಕರೂಪತೆಯು ಸಾಧಿತವಾಗಬೇಕು.

ಈ ತತ್ವಗಳ ಆಧಾರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಈ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗೆ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಪಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ತೀರ್ಮಾನವೆಂದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಭಾಷಾವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗುವುದು ಇಷ್ಟವಾಗಿದೆ.—ಎಂಬುದು. “ಮೈಸೂರು, ಮದರಾಸು, ಹೈದರಾಬಾದ ಹಾಗೂ ಮುಂಬಯಿ ಸರಕಾರದವರಿಗೆ ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ವನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು”—ಎಂದೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು.

ಮರವರ್ಷ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಎರಡನೆಯ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಸಂಘದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿತ್ತು. ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಮಾನ ನೀಡುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಮುಂದಿನ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ವಂಗಭಂಗ, ಸ್ವದೇಶಿ ಚಳುವಳಿ-ಅವುಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮ ಅಡ್ಡಬಂದು ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದವು. ಮೈಸೂರು ಸಂಪದಭ್ಯುದಯ ಸಮಾಜವು ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಪರಿಷತ್ತೊಂದು ಇರಬೇಕು ಮತ್ತು ಸರಕಾರದವರು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತ. ಈ ಸೂಚನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಉಪಸಮಿತಿಯು, ಹಿಂದೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಸಮ್ಮೇಳನವು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಕೆಳಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು.

(೧) ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ-ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಉಪಾಯ ಯೋಜನೆಗಳು.

(೨) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಏಕರೂಪತೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳು.

(೩) ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

(೪) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ.

(೫) ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಚಾರ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದು. ೧೯೧೫ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲವಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜಸಭಾಭೂಷಣ ಕೆ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಚೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಉದಾರಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಪ್ರಥಮ ಸಭೆ. “ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಾವಳಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನೊಡನೆ ಪ್ರಧಾನ ಸಭೆಯೊಂದು ಸ್ಥಾಪಿತ ವಾಗಬೇಕು. ಬೊಂಬಾಯಿ, ಮದರಾಸು, ಹೈದರಾಬಾದು, ಕೊಡಗು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಶಾಖೆಗಳಿರಬೇಕು : ಮತ್ತು ಈ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಇತರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರಬೇಕು.”—ಈ ಧ್ಯೇಯ, ಉದ್ದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ದಿ. ೫-೫-೧೯೧೫ ರಂದು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾರ್ಯಸನ್ನದ್ಧವಾಯಿತು.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಾಧನೆ ಅಪಾರವಾದುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣ, ಪ್ರಕಟನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ-ಭಾಷಾ ಸಂಶೋಧನೆ, ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವಗಳು, ಗಮಕ ಕಲೆಯ ಪ್ರಚಾರ-ತರಬೇತಿ, ಗ್ರಂಥಪ್ರದರ್ಶನಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ ಗಳು, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಕೋಶ ರಚನೆ—ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಹೀಗೆಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಏಕೀಕರಣದ ಗುರಿಯೇ ಪರಿಷತ್ತಿನ ದಾರಿ. ಭಾಷಿಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಒಮ್ಮುಖಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೇಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನವನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತ ಗೊಳಿಸಿ ರಾಜಕೀಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪಾತ್ರದ ಪೂರ್ತಿ ಪರಿಚಯವಾದಂತಲ್ಲ. ಏಕೀಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪರಿಷತ್ತು ತಲಕಾವೇರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜನತೆಯ ಭಾವನೆ ಗಳನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯ. ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹಚ್ಚ-ಹಸುರಾಗಿ ಇರಿಸುವುದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಧ್ಯೇಯ. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಕಾಸ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ಜನತೆಯನ್ನು ಸನ್ನದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯ; ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕೀಕರಣವು ಈ ಹಂತ ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ರಾಜಕೀಯ ಬೆರಗಾಗಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೀಸಿ, ಹಲವು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತ. ವಂಗಭಂಗ ಮತ್ತು ಸ್ವದೇಶೀ ಚಳುವಳಿಯ ತೆರೆಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ತಟ್ಟಿದವು. ವಂಗ ದೇಶದ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಕರಣವು ದೇಶದ ಉಗ್ರ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದರೆ ಜರಾಸಂಧನ ದೇಹದಂತೆ ಚೂರು ಚೂರಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆ, ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಮಾಡದೆ ಇರುವರಲ್ಲ ! ೧೯೦೨ರಲ್ಲಿ ‘ವಾಗ್ಭೂಷಣ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೂರು ವೆಂಕಟ

ರಾಯರು ಬರೆದ ಲೇಖನವೇ ರಾಜಕೀಯ ಏಕೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅನುಕರಣೆ, ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದುಡಿಯುವವರು ಕನ್ನಡಿಗರು, ಆ ದುಡಿಮೆಯ ಶ್ರೇಯ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ. ನಾವು ದಾಸರು. ಅವರು ಪ್ರಭುಗಳು. ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಈ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ತಂಡವೊಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ವಾಯಿತು. ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ಸಂಘವು ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಪಣತೊಟ್ಟಿತು. ಕಡಪಾ ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಭೆಯ ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪರು 'ಹೊಂ ರೂಲ್' ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಘಟಕವನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಈ ಸಭೆಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಕ. ವಿ. ವ. ಸಂಘವು ದಿನಾಂಕ ೭-೧೦-೧೯೧೨ ರಂದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಗೊತ್ತಪಳಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು :—

“ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಊರು, ತಾಲ್ಲೂಕು, ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಜಿನ್ನಹ ಮಾಡಬೇಕು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಭಾಗ ಕನ್ನಡವಿರುತ್ತದೆ. ಮದ್ರಾಸ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಪೂರ್ಣ ಕನ್ನಡವಿದ್ದು. ಕಡಪಾ ಕರೂಲು, ಅನಂತಪುರ ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ, ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳೂ, ಕನ್ನಡ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಇಲಾಖೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತವೆಂಬ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಐಕ್ಯಕ್ಕೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು.”

ಇದೀಗ ಏಕೀಕರಣವು ಚಳುವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪತಾಳಿ ೧೯೨೦ ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮಂಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಹಿಂದಿನ ದಿವಾಣರಾಗಿದ್ದ ವಿ. ಪಿ. ಮಾಧವರಾಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಈ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿತು.

ಈ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟಾಗಿ, ನಾಗಪುರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಘಟಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು, ಸಂಸ್ಥಾನ, ಕೊಡಗು, ಮುಂಬಯಿ, ಮದರಾಸು, ಹೈದರಾಬಾದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಸೇರಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಸಭೆಯಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತವಾದ ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಘಟಕವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಹುದಿನಗಳ ಆಸೆಗೆ ಗರಿಮೂಡಿಸಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾಸಭೆಯು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾ

ಗಾಂಧಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಾಗ (1924) ಕನ್ನಡಿಗರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯು ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಉಕ್ಕಿರತು.

ಅದೇ ವರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಸಂಘವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಚಳುವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಾಲನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಪರಿಷತ್ತು ಸೇರಿಯೇ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಈ ಎರಡೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ರಂ. ರಾ. ದಿವಾಕರ ಅವರು ನೆಹರೂ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದೆ (1928) ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. “ಏಕಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರು ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಅವರಿಗೆ ಏಕ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಆ ಸಮಿತಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣವು (ಆಗಸ್ಟ್ 1928, 28 ರಿಂದ 31) ಸರ್ವಪಕ್ಷ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಿತು.

1938 ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಸಮಿತಿಯು, ಒಂದು ಗೊತ್ತುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಅಧಿಕಾರರೂಢವಾದ ಕೊಡಲೆ ಭಾಷಾಸ್ವಯಂ ಪ್ರಾಂತರಚನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಸಾರಿತು. “ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಾಂತವನ್ನಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆಯಾಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಸಾ ನಾನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡದ್ದು ಆಗಲೇ.

ಮುಂಬಯಿ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದೇ ವರ್ಷ ಭಾಷಾನುಗುಣ ಪ್ರಾಂತರಚನೆಗೆ ಬೆಂಬಲನೀಡಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾದವು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾವಣಗೆರೆಯ ‘ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರ ಮಹಾಸಭೆ’ಯು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆ. 31-8-46 ರಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಈ ಮಹಾಸಭೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರು ಜನತೆಯ ನಿಲುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿತು, ಒಂದೇ ಆಡಳಿತವುಳ್ಳ ಸರಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಖಂಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿತಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಈ ಮಹಾಪರಿಷತ್ತು ಸಾರಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಕೆ. ಸಿ. ರೆಡ್ಡಿಯವರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿಲಯನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಈ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕೃತವಾಯಿತು.

೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಸರಕಾರವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಂತರ ಬೀರೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮೈಸೂರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಆರು ಜನರ ಒಂದು ಸಮಿತಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಭಾವೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತು ವರದಿ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿತು. ಈ ಸಮಿತಿಯು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿತು.

ಇವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಘಟ್ಟಗಳು. ಅನಂತರ ಅಂಧ್ರಪ್ರಾಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ಭಂಗನಾ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ—ಆಯೋಗದ ವರದಿ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಕಂದರಗಳನ್ನು ದಾಟಿದರು, ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾದರು. ಸುಮಾರು 70 ವರ್ಷ ಯಾವ ಧ್ಯೇಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದರೋ ಅ ಶುಭಮುಹೂರ್ತ ೧-೧೧-೫೬ ರಂದು ಒದಗಿ ಬಂತು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಮೈಸೂರಿನ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತು ಭಾರತದ ಭೂಪಟದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಯಿತು; ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಮೈಸೂರು ತನ್ನ ನಿಜನಾಮಧೇಯವನ್ನು ಮಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿದೆ—‘ಕರ್ನಾಟಕ’ ಎಂದು ಗುಣ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಹೆಸರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹತ್ವ ಅಲ್ಲಿಯೇ.

“ಕರ್ನಾಟಕಾಂತರ್ಗತ ಭಾರತ ಮಾತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.”

ಕಲ್ಪಣಕವಿ ತನ್ನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾವ್ಯ ‘ರಾಜತರಂಗಿಣಿ’ಯಲ್ಲಿ, ಕಾಶ್ಮೀರದಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಿವೇದಿಸುತ್ತಾ ಆ ನಾಡಿನ ವಿಲಾಸವತ್ತಿಯರು ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳೆಯ ಸೊಬಗು—ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು.

ಮೇವಾಡದ ಹಮ್ಮೀರ ನರೇಂದ್ರನ ಶುಭ್ರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಕವಿ ‘ಅದು ಕೈಲಾಸಪತಿಯ ನಗೆಯಂತೆ, ಕನ್ನಡ ರಮಣಿಯ ದಂತಪಂಕ್ತಿಯಂತೆ ಅಚ್ಚಬಿಳಿದಾಗಿತ್ತು’ ಎಂದು ನುಡಿದಿರುವನು. ಒಡಿಸ್ಸದ ಗಜಪತಿ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ ರಾಜನು ಇದೇ ವಿಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜ ಕಪಿಲೇಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾ ಡುತ್ತ ‘ಅದು ಶಿವನ ಹಾಸ್ಯ’ ಚಂದ್ರನ ಬೆಳೆದಿಂಗಳು. ಕನ್ನಡ ಸುಹಾಸಿನಿಯ ಪದನ ಕಾಂತಿಗೆ ಸಮನಾಗಿತ್ತು, ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಕುಲ ಶೀಲ ಸೌಜನ್ಯ ಸಂಪನ್ನ; ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಿಳೆಗೆ ಸಲ್ಲ ಬೇಕಾದ, ಇದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಕೀರ್ತಿ ಗೌರವವಿದೆಯೇ? ಇದುವೆ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಗರೀಕತೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಡಾ. | ಪಿ. ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ.

ವಿಜಯನಗರ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಲೇಖಕರು :—ಮ. ಗ. ಶೆಟ್ಟಿ

ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥಾರ್ಜುನಿ ಮತಿಶುಭೇ ಭಾರತೀತೀರ್ಥಪದ್ಮೇ
ನಿತ್ಯಂ ವೃತ್ತಾದ್ವಯ ಚಿದಮೃತಾನಂದ ಸೌರಭ್ಯ ಭಾಜಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ದ್ಯುಮಣಿ ಮಹಿಮಾಪ್ರಾಪ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಾಸೇ
ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ವಿರಹತಿ ಸುಖೀ ಬುಕ್ಕ ಭೂಪಾಲಹಂಸಃ

॥೧॥

ಬುಕ್ಕ ರಾಜನೆಂಬ ಹಂಸವು ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ, ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನಾ ನಂದವೆಂಬ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣದಿಂದ ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾದ ಭಾರತೀ ತೀರ್ಥರೆಂಬ ಪದ್ಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆಂದು ಗುರುವಂಶ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಅಂಥ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಮಕರಣೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಕಾಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಾರಂಗಲ್ಲಿನ ಹುಕ್ಕ ಬುಕ್ಕ ಸಹೋದರರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಗುರುವಂಶ ಕಾವ್ಯವೂ ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಹರಿಹರ ಬುಕ್ಕರು ಮುಮ್ಮಡಿ ಬಲ್ಲಾಳನಿಂದ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ತಪಃಪ್ರಭಾವದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಹಿಂದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡುದನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡರು. ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಎದುರಿಗಿರುವ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ನಗರದ ಅಸ್ತಿವಾರವನ್ನು ಶಕೆ ೧೨೫೮ ಧಾತುಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಶುಕ್ಲದಲ್ಲಿ (೧೮ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೫೩೬ರಲ್ಲಿ) ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಶ್ರೀಚಕ್ರದ ಸಂಕೇತದಂತೆ ನವದ್ವಾರ ಗಳೊಳಗೆ ನಗರವು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳು ಬಂದು ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಕ್ರಮಣವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ದಕ್ಷಿಣದ ಹಿಂದೂ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯತೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥ ಗುರುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಒಂದೆಡೆ; ಇನ್ನೊಂದುಕಡೆ ಮಹಾಪಂಡಿತರಾದ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರ ಉಪದೇಶ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥ ಮುನಿಗಳ ತತ್ವಪ್ರಚಾರ, ಇವೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಪರಮಶೈವರ ಬೋಧನೆ. ಹೀಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನರ ಧರ್ಮೋತ್ಸಾಹವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ಹರಿಹರನಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ವಾಗಿ, ವಾತಾವರಣವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು.